

**CRTEŽI MEHMEDA SLEZOVIĆA SA MOTIVIMA
POČITELJA I HERCEGOVINE
Galerija „Preporod“, Sarajevo, 8. maja 2013.**

**MEHMED SLEZOVIĆ'S DRAWINGS WITH
POČITELJ AND HERZEGOVINA MOTIFS
The "Preporod" Art Gallery, Sarajevo 8 May 2013**

Sažetak

Tekst govori o izložbi crteža Mehmeda Slezovića koja je otvorena u galeriji „Preporod“ 8. maja 2013. godine.

Summary

This text here presents the exhibition of Mehmed Slezović's drawings that was organized in the "Preporod" Art Gallery on 8 May 2013.

Zapisi iz Počitelja (2011–2012)

U galeriji „Preporod“ 8. maja 2013. godine otvorena je izložba crteža *Zapisi iz Počitelja*, autora Mehmeda Slezovića. Slikar Mehmed Slezović rođen je 1960. godine u Novom Pazaru. Studirao je i završio Fakultet likovnih umjetnosti u Beogradu 1985. godine. Na istom fakultetu okončao je postdiplomski studij slikarstva 1987. godine, a postdiplomski studij grafike 1990. godine. Doktorsku disertaciju pod naslovom *Umjetnički crtež u savremenoj praksi i teoriji* odbranio je 2009. godine. Član je ULUS-a i Grafičkog kolektiva Beogradskog kruga, Internacionalnog udruženja Krakovsko trijenale kao i Internacionalnog udruženja „Tama art“ Univerziteta u Tokiju.

Slezović je bio aktivni sudionik „Preporodove“ internacionalne likovne kolonije u Počitelju 2011. godine. Na likovnoj koloniji započeo je i u junu 2012. predstavio ciklus crteža pod nazivom *Zapisi iz Počitelja*. „Preporodova“ kolonija u Počitelju ima namjeru da približi kulturno-historijsku baštinu Bosne i Hercegovine internacionalnom korpusu umjetnika, te da s pažnjom prati rezultate umjetnika koje saziva i sarajevskoj i bosanskohercegovačkoj javnosti prezentira njihov rad, a pritom je svako svjestan da desetak dana koje umjetnici provedu u koloniji nisu dovoljni da se oni prezentiraju u pravom svjetlu. Druženje u

određenom ambijentu dovoljan je osnov da započne jedna crtačka avantura kakvu možemo prepoznati u crtežima Mehmeda Slezovića u kojima se vidi da je autor, upijajući sadržaje podneblja, iste trajno preuzeo i odlučio ponijeti sa sobom kao svoje trajno obogaćenje i iskustvo. To je i razlog da „preuzimanja“ i „poticaji“ koji žive u crtežima budu naknadno prezentirani doprinoseći bogatstvu interaktivnog odnosa sredine u kojoj autor boravi i sredine iz koje dolaze. Radovi Mehmeda Slezovića više su nego dobar primjer ovih sretnih umjetničkih i duhovnih prožimanja. Slezović doživljava Počitelj kao biser s dna mora koji se nekim čudom našao u koritu Neretve pa se onda smjestio na obali u jednu prirodnu školjku.

Kritičke opservacije o crtežu u likovnom opusu M. Slezovića

Izložbom crteža u galeriji „Preporod“, sa tematikom Počitelja i Hercegovine, Mehmed Slezović demonstrira virtuoznost crtača koji je rafiniranom magičnošću ugradio *crtež* u samu osnovu svog umjetničkog stvaralačkog kreda. Ovo nije izmaklo oku i riječi brojnih kritičara koji su pažljivo upozorili na ovu sklonost umjetnika. Navedimo neke iskaze koji svjedoče o razumijevanju i tumačenju osnovne intencije Slezovićevog stvaralačkog duha. Dragoslav Paunesku, naprimjer, govori o „čistom i volumenski snažno postojanom crtežu“, profesor Aleksandar Luković govori o „lepoti linije i čulnoj uverljivosti svetlo-tamnog koje prerastaju u pravu likovnu vrednost“, a profesor Emir Dragulj naglašava: „Slezović je prije svega crtač. Svoje vizije gradi linijom ili snopovima linija.“ Likovni kritičar Đorđe Kadrijević u crtanju Slezovićevom naglašava „posebno čulo za lepotu prošlih i iščezlih svetova (...) u čijim prostorima struji setna atmosfera prohujalih vremena.“ Likovni kritičar Dušan Đokić naglašava da je „Slezović u samom grafičkom opusu ubedljivo istakao svoje prevashodno crtačke kvalitete, kaptivirajući, posebno, fenomen svetlosti u duhu magičkog realizma, materijalizaciju onog što pripada domenu oštre percepcije, ali i onom što priziva metafizičko i onostrano, najdublje u duhovnom smislu.“ Najzad, Olivera Vukotić uočava „crtačke arabeske, koje se mogu posmatrati i kao posrednik između forme i sadržine“, uočavajući da „besprekorno minuciozan, istovremeno i jedan od nosioca izvesne blagosti i zanosa, povremeno i tonske organizacije kompozicije, *crtež* jeste jedna od primarnih odrednica Slezovićevog *grafičkog rukopisa*, rukopisa koji na gledaoca deluje lično i duboko.“ Svi ovi iskazi nedvosmisleno svjedoče i govore o Slezoviću kao crtaču koji vlastite crtačke kvalitete i senzibilnost crtača višedimenzionalno

ugrađuje u svoj stvaralački likovni izraz. Slezović je, dakle, od stručne kritike prepoznat kao vrhunski crtač. Valja podsjetiti da je u likovnim umjetnostima *crtež* fundament na kojem nastaje građevina likovnog djela. Crtež bilježi likovnu „ideju“ pa je samo crtanje način „razmišljanja“ i iznošenja „misli“ odnosno način konstruiranja jednog od beskonačnog broja svjetova. Crtež je u svojoj konačnici otvoren za sve promjene i sve tonalitete duha – pred onim neponovljivim trenucima neposrednog sučeljavanja materijala, misli i ruke, te djela koje nastaje kao proizvod tih jedinstvenih trenutaka pred očima umjetnika, kao što i poezija nastaje iz neobjašnjive neuhvatljivosti nekog potresa u „duši“. Slezovićeva linija je „poetska“ u toku i strukturi, u obradi motiva, u naglašavanju dijaloga između *kamena* koji gradi krajolik i onog koji, gradeći arhitektonske forme, izgrađuje *kulturu* u njenom vječitom zračenju kao tvorevine duha. „Poezija“ slike hercegovačkog pejzaža našla je svoju objektivaciju u „poeziji linije“, elementarnog gradivnog elementa ovih crteža upijajući u sebe i *zemlju, i vodu, i zrak i svjetlost*, preobražavajući se u sami pulsirajući *duh* vječite hercegovačke svjetlosti i ljepote. Slezovićev crtež uranja ili izranja, svejedno je, iz ovog vječnotrajuećeg, metafizičko-filozofskog ishodišta koje naše kulture prepoznaju kroz riječ *duh*, Geist, na čemu se skuplja umjetnost, filozofija, racionalnost, znanost, religioznost ili, općenito kazano, konstrukcionistička pluralnost milenijā čovječanstva.

Slezovićevi crteži Počitelja kroz autorovu prizmu i komparaciju predašnjih kritičkih ocjena

Šta reći o Slezovićevim crtežima koji se objedinjavaju pod imenom *Zapisi iz Počitelja*? Pođimo od misli da je pred nama vrhunski izraz *relaksacije*, budući da su crteži nastali za vrijeme trajanja likovne kolonije u Počitelju kao izraz svakodnevnog suočavanja slikara s jednim motivom. Možemo ih posmatrati kao neku vrstu crtačkih zapisa nastalih u neposrednim susretima sa hercegovačkim podnebljem. Međutim, ovaj pogled bio bi odveć jednostran jer u kontekstu ranih radova u kojima se Slezović bavi zavičajnim motivima, a koji odišu nostalgijom i elegijom nad prošlošću i prolaznošću, potragom za začaranim krajolikom djetinjstva, snom i uzdahom za izgubljenim rajem, ovaj crtački susret sa Hercegovinom mogao bi se protumačiti i kao *konačni susret* sa svijetom i motivima u kojima slikar pronalazi podsticaje svoje dublje *identifikacije*. U zapisu koji je umjetnik napravio prilikom suočavanja s Počiteljom i hercegovačkim krajolikom može se pročitati: „*Ako sam bilo gdje osjetio*

međusobno dejstvo primarnih elemenata ZEMLJE, VODE, VAZDUHA i VATRE, bilo je to upravo ovdje.“ Slezović u Počitelju vidi „mikrokosmos kulturno-historijskog sedimenta bosansko-hercegovačkog kulturno-historijskog makrokosmosa, (...) hram svetlosti koji slavi boju u svim njenim modalitetima (...) i prostor kvintesencije duha.“ Zato možemo reći da se pred nama pojavljuje umjetničko djelo i umjetnik kao svojevrsan *alhemičar* i *arheolog* duhovnih amalgama koji tvore slojevit kompoziciju Počitelja. Ovi crteži jesu konstruirajuće uranjanje u sedimente svijeta omeđenog hercegovačkim nebom.

Slezović bilježi 6. juna 2012. godine da je ove crteže pravio „nastojeći da u nekoliko linija koje se prostiru kroz prostor papira omeđim glavne ritmove i obrise pejzaža. Vertikale građevina, dijagonale brda, horizontale neba i zemlje (...) nervoznim rukopisom koji hoće da prati trenutačnost utiska i jedinstvenost trenutka.“ Međutim, iako postiže neku vrstu unutarnje identifikacije pred vječnošću pejzaža, on ne može zaboraviti tragove nasilja koji opominju na ranjivost ljepote i iluzornost spokojsva koju ljepota može izazvati. „Crtao sam“, kaže Slezović, „suočen sa ovim dualizmom ove crteže, mijenjajući svoje vizure unutar ovog sferičnog prostora, osjećajući podjednako i ono što je iza mene, kao i ono što je ispred ili sa strane.“ Linija koju povlači u crtežu za Slezovića je „linija koja piše misli i osećanja, jedan likovni tekst, a manje linija koja crta, i da sama ta linija jeste svjetlost, sopstvena svetlost linije, za razliku od onih starih crteža koji, također, nose svjetlost koja preobražava motiv u zlokobnu noć koja se bila spustila na ovaj prostor svjetlosti.“

Recimo na kraju, gledajući kroz likovni i umjetnički sadržaj Slezovićevih crteža, da u tim crtežima teče magijski fluid ezoterije, ispoljen pred motivom, a izražen likovnim sredstvom, *linijom* koja je seizmograf crtačeve duše, pritom je umjetnikova duša seizmograf – sofisticiran „uređaj“ za bilježenje zemaljskih i nebeskih potresa ljudskog bića. Ona bilježi i ocrtava liniju pred tajnom „vječitog“ i neuhvatljivošću „prolaznog“. Tako je nastao *Zapis o Počitelju*, veličanstven dokument očaravajućeg i neprolaznog ushićenja pred počiteljskom i hercegovačkom ljepotom, njihovom nezaustavljivoj moći da nepresušno nadahnjuju i ostavljaju očaravajuće tragove prisustva ljepote u svijetu ali i užase egzistencije ovog podneblja kroz generacije i stoljeća. To je taj neiskazivi bljesak magičnosti koju nam prenose ovi crteži hvatajući nebesko-zemaljski *seismós* (potres) u „duši“ umjetnika.